

# Nhập Môn CNTT2

## Bài 8-9: Đạo Đức Nghề Nghiệp



KHOA CÔNG NGHỆ THÔNG TIN  
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC TỰ NHIÊN

# Nguồn

- Nội dung slide được biên soạn dựa trên sách:

***Ethics for the Information Age 4<sup>th</sup> Edition –  
Mike Quinn***



# Hoạt động

## ☐ Brainstorming:

- Tại sao phải tìm hiểu về đạo đức nghề nghiệp?
- Không có đạo đức nghề nghiệp thì sao?
- Làm sao định được một hành động là đúng / sai?



Brainstorm  
Session

# Mục tiêu

1. Đây là các **vấn đề** đạo đức, xã hội và chính trị mà công nghệ thông tin gây ra?
2. Có **nguyên tắc** cụ thể nào để **định hướng** ra quyết định mỗi khi gặp khó xử về đạo đức không?
3. Tại sao công nghệ lại tạo ra **thách thức** đối với việc bảo vệ **tính riêng tư** của cá nhân và **sở hữu trí tuệ**?
4. Làm thế nào các tổ chức tạo ra các **chính sách** để **định hướng** về đạo đức?

# Các khía cạnh đạo đức

- ☐ Quyền và nghĩa vụ thông tin
- ☐ Quyền sở hữu
- ☐ Trách nhiệm và kiểm soát
- ☐ Chất lượng hệ thống
- ☐ Chất lượng cuộc sống

# Công nghệ then chốt gây vấn đề

- Định luật **Moore**: Năng lực tính toán gấp đôi mỗi 18t
- Chi phí **lưu trữ** dữ liệu giảm nhanh
- Khả năng **khai thác dữ liệu** lớn tăng
- Sự phát triển hạ tầng **mạng**



# Hoạt động

- **Tình huống:** Minh là một học sinh cấp 3 rất giỏi. Minh muốn nộp đơn xin học bổng du học của một quỹ học bổng nước ngoài. Giáo sư của trường Đại học mà Minh nộp đơn muốn kiểm tra năng lực của Minh nên giao cho Minh một bài tập phải thực hiện trên máy vi tính. Do hoàn cảnh gia đình không có máy vi tính, Minh đã đến phòng máy thực hành tự do 152 của trường Đại học Khoa học tự nhiên, giả vờ là sinh viên để được vào thực hành. Sau khi hoàn tất bài tập với kết quả tốt, Minh đã giành được suất học bổng.

# Câu hỏi thảo luận

1. Minh có làm điều gì sai không?
2. Ai được lợi từ hành động của Minh?
3. Ai bị ảnh hưởng xấu từ hành động của Minh?
4. Liệu Minh có được lợi thế không công bằng gì so với các bạn cùng lớp hay không?
5. Liệu bạn có thay đổi đáp án trong các câu trên không nếu biết cuối cùng Minh không giành được học bổng và hiện giờ đang đi làm thêm ở KFC?
6. Có cách nào tốt hơn giúp Minh đạt được điều mình mong muốn không?



# Một số lí thuyết về đạo đức

# Cốt lõi

- Mục tiêu chính của các học thuyết về đạo đức là nhằm trả lời câu hỏi: một việc làm là **đúng** hay là **sai**?



# Thuyết tương đối chủ quan

- ☐ Không có đúng và sai tổng quát
- ☐ Mỗi người tự quyết định đúng và sai
- ☐ **Ưu điểm**
  - Cho phép không đồng ý khi có vấn đề
  - Chủ quan trong tranh cãi về mặt đạo đức
- ☐ **Nhược điểm**
  - Làm mờ ranh giới giữa niềm tin và hành động
  - Không có sự khác biệt về mặt đạo đức
  - Ý tưởng được coi là đúng không cần có lí lẽ

## ***Thảo luận***

- Thử tìm xem trong lịch sử hoặc báo chí có ai có những phát ngôn tự biện hộ cho hành động của mình là đúng vì họ tin làm như vậy là đúng chưa?
- Thử tìm ví dụ trong cuộc sống, trong chính bản thân bạn có bao giờ phát biểu theo thuyết tương đối chủ quan không?

# Thuyết tương đối văn hóa

- ☐ Dựa trên các tiêu chuẩn đạo đức của xã hội
- ☐ Có sự khác biệt giữa các xã hội khác nhau
- ☐ **Ưu điểm**
  - Ngữ cảnh xã hội khác nhau tạo nên tiêu chuẩn đạo đức khác nhau
  - Xã hội này không thể phán xét xã hội khác
  - Phản ánh trong hành vi của cá nhân trong xã hội
- ☐ **Nhược điểm**
  - Xã hội này không thể phán xét xã hội khác
  - Không giải thích được sự tiến hóa đạo đức
  - Không tạo ra cơ sở giải thích mâu thuẫn đạo đức
  - Các giá trị cốt lõi không tồn tại

# Hoạt động

- **Tình huống:** Sony không phân phối chính thức máy chơi game PS3 ở Việt Nam vì tình trạng bẻ khóa và chép đầy game vào ổ cứng chỉ với giá chưa tới 150 ngàn đồng.



- Thảo luận những điều được coi là đúng và sai tùy theo ngữ cảnh xã hội Việt Nam hay xã hội Nhật hoặc thậm chí là phương Tây.

## ***Thảo luận***

- ☐ Trong công nghệ thông tin, có điều gì đúng ở xã hội Việt Nam mà không đúng trên thế giới và ngược lại không?

# Thuyết mệnh lệnh tối thượng

- Dựa trên các chỉ thị từ Đấng tối cao (Chúa/Phật/Ala..)
- **Các giả định**
  - Các hành động tốt là ý chí của Chúa
  - Chúng ta biết Chúa muốn ta làm vậy
- **Ưu điểm**
  - Chúng ta tuân lệnh Đấng sáng tạo
  - Thượng Đế luôn tốt đẹp và là đấng toàn năng
  - Thượng đế là quyền lực tối thượng



# Mệnh lệnh tối thượng (tt)

## □ Nhược điểm

- Nhiều giáo lý bất đồng với nhau
- Thậm chí bên trong tôn giáo cũng có sự khác biệt
  - Phật giáo tiểu thừa / đại thừa
  - Thiên Chúa / Tin lành

Không thích hợp trong xã hội đa văn hóa, lâu đời  
Dựa trên sự vâng lời, không phải lí lẽ

**Không đề cập gì đến CNTT!!!**

# Triết học Kant

- ☐ Hành vi nên được chỉ dẫn bởi các luật về đạo đức
- ☐ Các luật về đạo đức là phổ phát
- ☐ Đạo đức phải dựa trên lí lẽ
- ☐ Có thể giải thích một hành động là đúng hay sai

# Đặc điểm Triết học Kant

## □ Ưu điểm

- Giải thích được tại sao một việc là đúng / sai
- Tạo ra các chỉ dẫn đạo đức phổ quát
- Mọi người được đối xử như nhau về mặt đạo đức

## □ Nhược điểm

- Đôi lúc một luật là không đủ
- Mâu thuẫn giữa các luật không thể giải quyết
- Không có ngoại lệ

# Chủ nghĩa lợi ích hành động

- Một hành động là **đúng** nếu nó làm **lợi** cho con người và **sai** nếu nó làm **hại** con người
- “Một hành động là đúng (sai) nếu nó tăng (giảm) hạnh phúc của bên bị ảnh hưởng”
- Chưa tính đến các động cơ thúc đẩy hành động
- Dựa trên hậu quả

## ***Thảo luận***

- ☐ Cho biết các các tình huống mà một hành động mang lại lợi ích cho nhiều người và gây bất lợi cho một số ít người có thể bị coi là đúng / sai trong Công nghệ thông tin.

# Đặc điểm lợi ích dựa trên hành động

## □ Ưu điểm

- Tập trung vào hạnh phúc
- Thực dụng, dễ hiểu

## □ Nhược điểm

- Cần nhiều thời gian và nỗ lực để hiểu, đánh giá
- Gây tranh cãi về *May mắn đạo đức*: kết quả hành động ngoài tầm kiểm soát, tại sao tôi phải chịu trách nhiệm?

# Chủ nghĩa lợi ích theo luật

- Người ta nên tuân theo các luật về đạo đức mà làm **tăng tổng hạnh phúc**
- Như vậy ta sẽ đặt tất cả lợi ích và thiệt hại lên **bàn cân**, nếu cân nghiêng về lợi ích, tức việc làm đó là đúng mặc dù có gây ra ảnh hưởng tới người khác, nhưng lợi ích to lớn mà nó mang lại có thể giúp bỏ qua thiệt hại.



# Hợp đồng xã hội

- Sự hợp tác là cần thiết và chỉ có thể xảy ra khi mọi người đồng ý với nhau tuân theo một số luật lệ
- Vì vậy, các luật về đạo đức được thiết lập và mọi người trong xã hội đồng ý:
  - Thiết lập một tập luật đạo đức điều hành luật lệ giữa các công dân
  - Chính phủ có khả năng đảm bảo thực thi những luật này



# Tình huống thực tế

- ☐ Việt Nam có gia nhập công ước Bern 1886 về bảo hộ sở hữu công nghiệp.
- ☐ Luật sở hữu trí tuệ được Quốc Hội Việt Nam thông qua vào tháng 8/2005 qui định các quyền sở hữu trí tuệ, quyền tác giả, quyền sở hữu công nghiệp...

## ***Thảo luận***

- ☐ Tại sao tình trạng buôn bán đĩa phần mềm, hệ điều hành không bản quyền vẫn còn tràn lan?

# Hoạt động

- ☐ Thảo luận về các công ty game online của Việt Nam.
- ☐ Liệu hoạt động của họ là đúng hay sai khi kinh doanh trong lĩnh vực game online như hiện tại?



# Bài tập 15 phút

- Một trường Đại học mở một khóa học về cách tấn công qua mạng của hacker cũng như cách phòng vệ chống lại. Một số nhà nghiên cứu lo ngại việc này sẽ khiến ngày càng xuất hiện nhiều hacker trẻ tuổi sớm có khả năng tấn công mà chưa phát triển nhận thức được việc mình làm sẽ trở nên nguy hại cho các hệ thống đang có.

*Cho biết ý kiến của bạn đối với khóa học này?*

# Quyền riêng tư

# Cookie

- ☐ Tập tin nhỏ được tạo ra mỗi lần duyệt web
- ☐ Lưu thông tin cá nhân và thói quen lướt web

# Web bugs

- ☐ Các ảnh nhỏ được nhúng vào trong email
- ☐ Dùng trong SPAM, cho biết người bị gửi có đọc mail hay chưa

*Vì ảnh này được lưu trên server khác mail server, mỗi khi bạn mở mail sẽ có request tới server này và kẻ theo dõi sẽ biết bạn có mở mail này lên hay chưa*

# Mạng xã hội

- ☐ Thói quen (lúc mấy giờ thì dậy, chủ nhật đi đâu...)
- ☐ Tính cách (Hay post gì, hay đọc gì, hay ăn gì, xem gì)
- ☐ Bạn đang làm gì? (Check in foursquare, chia sẻ ảnh)
- ☐ Bạn đang ở đâu? (Tiện ăn trộm!)
- ☐ Nhà bạn có gì đáng giá? (Ảnh khoe



# Spyware

- Các phần mềm được cài lên vào để giám sát hoạt động của người sử dụng internet, ăn cắp mật khẩu, thẻ tín dụng...



# Lắng nghe trong mạng

- ☐ Các phần mềm giám sát gói tin cho phép chặn bắt các gói tin và đọc dữ liệu trong mạng

# Hoạt động

## ☐ Bảo vệ và phản biện

1. Trong tình huống nào thì quyền riêng tư của người khác được phép bị xâm phạm?
2. Người ta có thể bị giám sát các hoạt động của mình bằng cách hình thức nào?
3. Những người bị giám sát có cần được biết mình đang bị giám sát không? Ví dụ gắn camera trong siêu thị thì khách hàng có cần được thông báo về việc này không?

# Sở hữu trí tuệ

# Các cách bảo vệ sở hữu trí tuệ

- ☐ **Bí mật thương mại:** kết quả thuộc về giới công nghiệp, không được công bố rộng rãi
- ☐ **Bản quyền:** Bảo hộ về mặt luật pháp cấm sao chép
- ☐ **Bằng sáng chế:** Cấp cho tác giả, được phép độc quyền trong một khoảng thời gian

# Thách thức

- Quá dễ và không tốn chi phí để tạo các bản sao kỹ thuật số
- Chia sẻ nội dung số qua Internet cũng không tốn gì

# Cách nói né tránh

- ☐ Tải nhạc, phim ảnh: Xâm phạm bản quyền
  - Chia sẻ ngang hàng (peer to peer)
- ☐ “Mọi người ai cũng làm vậy!”
- ☐ “Nếu chúng ta không làm, người khác cũng làm vậy”
- ☐ “Từ trước đến giờ đã vậy!”
- ☐ “Làm vậy chẳng hại ai cả” (thật vậy sao?!?)

# Giọt cà phê cuối



# Mâu thuẫn

- ☐ Bản thân slide này vi phạm những nguyên tắc đạo đức nghề nghiệp nào vừa được trình bày?



# Suy ngẫm

- ☐ Tại sao ta phải tuân theo các qui luật về đạo đức nghề nghiệp để làm gì?
- ☐ Tại sao ta phải thay đổi làm điều đúng đắn trong khi thế giới không thể thay đổi?

